

MEMORANDUM VAN DE VLAAMSE RUIMTEVAARTINDUSTRIE OVER HET RUIMTEVAARTBELEID IN DE KOMENDE LEGISLATUUR

Vlaanderen

Vlaanderen is sinds de staatshervorming van 1988 mee bevoegd voor ruimtevaart. In de wet van 8 augustus 1988 werd inderdaad ingeschreven dat ruimtevaart een gedeelde bevoegdheid zou worden: de federale overheid blijft bevoegd voor de internationale samenwerking terwijl de gewesten en gemeenschappen elk bevoegd worden voor het eigen interne beleid. Ook werden beperkte middelen van de federale begroting toen naar Vlaanderen overgedragen voor een eigen ruimtevaartbeleid.

Sindsdien is er echter met deze bevoegdheid, in tegenstelling tot Wallonië, weinig gebeurd.

Intussen is het duidelijk dat het besef groeit dat Vlaanderen hier dreigt de boot te missen. Er zijn belangrijke evoluties aan de gang in de ruimtevaartsector die het belang ervan voor Vlaanderen alleen maar doen toenemen. De toepassingen van het gebruik van data die door de ruimtevaart werden verkregen groeien spectaculair (de 'downstream' activiteiten) en bieden kansen om een aantal belangrijke maatschappelijke uitdagingen efficiënter aan te pakken. Daarnaast zijn er grote technologische evoluties aan de gang en verandert de organisatie van de industrie zelf zienderogen ('New Space').

Ook binnen de Vlaamse beleidsorganen groeit dit besef.

De Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen (VARIO) publiceerde een belangrijk advies dat op dit belang wees. VARIO en de voorgangers ervan gaven reeds verschillende Aanbevelingen waarin gewezen werd op de mogelijkheden die Vlaanderen binnen de Europese ruimtevaartprogramma's (in het bijzonder die van het Europees Ruimtevaartagentschap ESA) kan bieden en waar de Federale overheid onvoldoende op inspeelt. Maar in een baanbrekend alomvattend advies werden nu duidelijke beleidslijnen uitgetekend (het Advies "Flanders' Space, Een Strategie voor de Vlaamse Ruimtevaarteconomie" van 21 februari 2018). Dat kan zonder meer een leidraad worden voor de nieuwe Vlaamse Regering.

Ook binnen het Vlaams parlement groeide het inzicht dat ruimtevaart voor Vlaanderen te lang een ongeschreven blad is gebleven. Dit leidde tot de resolutie betreffende de uitbouw en valorisatie van de Vlaamse ruimtevaarteconomie op waarin gepleit werd voor een eigen Vlaams ruimtevaartbeleid.

VRI vroeg ook aan de Vlaamse partijen naar hun inzichten in verband met een Vlaams ruimtevaartbeleid en kreeg daarop van NVA, CD&V, Open VLD en SPA duidelijke antwoorden waarin werd gesteld dat de ruimtevaart een plaats moet krijgen binnen het Vlaamse industrie- en innovatiebeleid.

Ook werd, zoals ook voorgesteld in het VARIO-advies, het voorstel van VRI om de Vlaamse ruimtevaartcluster uit te bouwen goedgekeurd. Hiermee neemt ook de eigen industrie de

handschoen op om een antwoord te geven op de nieuwe uitdagingen binnen de ruimtevaartindustrie en kan dit doen met deze steun van de Vlaamse overheid.

Het IBN (Innovatief Bedrijfsnetwerk) Space 4.0 in Vlaanderen is intussen op kruissnelheid.

VRI wil met deze nota aan de nieuwe Vlaamse regering vragen om hier verder gestalte aan te geven en om de vragen gesteld door de adviesorganen en de politieke verantwoordelijken mee inhoud te geven.

Concreet zich dit kunnen vertalen in de volgende acties die in het Vlaamse regeerakkoord zouden ingeschreven kunnen worden:

1. Het belang van ruimtevaart voor het Vlaamse beleid dient te worden erkend.

Als eigen bevoegdheid voor de Vlaamse overheid dient ruimtevaart binnen dit regeerakkoord ook aandacht te krijgen. Dit principe zou kunnen bevestigd worden en net zoals gebeurde voor de programma's Smart Cities en Artificiële Intelligentie zou er binnen de Vlaamse administratie een verantwoordelijke voor ruimtevaart dienen aangeduid te worden. Deze zou dan het ankerpunt worden voor de uitbouw van het verdere beleid.

Aansluitend bij het VARIO-advies zou dan ook het Triple Helix overleg kunnen opgestart worden waarbij overheid, onderzoekswereld en industrie geregeld overleg plegen over hoe in Vlaanderen het Vlaamse ruimtevaartbeleid wordt geïmplementeerd.

2. Een Vlaams actieprogramma.

Hoewel de Federale overheid verder middelen vrijmaakt voor de deelname van België aan ESA is het nodig dat daarnaast ook eigen impulsen door het Vlaamse beleid worden gegeven. Dit betreft dan de deelname aan andere programma's, die steeds belangrijker worden, maar ook ondersteuning van Vlaamse bedrijven en onderzoekers binnen de context van ESA. Een eigen budget dat dit mogelijk maakt zou een plaats moeten krijgen binnen het Vlaamse innovatiebeleid. VRI denkt daarbij aan een jaarlijkse inspanning van 20 miljoen €.

3. Meer aandacht voor het gebruik van ruimtevaart in het Vlaamse beleid.

Data die verkregen werden door de ruimtevaart bieden heel wat mogelijkheden om maatschappelijke uitdagingen efficiënter aan te pakken. In bijna alle Vlaamse beleidsdomeinen kan ruimtevaart een helpende hand reiken. Milieu, ruimtelijke ordening, landbouw, mobiliteit en stedelijk beleid zijn daar enkele voorbeelden van. De Vlaamse overheid kan deze echter op een meer efficiënte manier aanwenden en VRI stelt voor dat, binnen de hoger vermelde enveloppe, een aantal pilootprojecten daarvoor worden uitgewerkt. Dit kan bijvoorbeeld via het PIO programma waarbij de Vlaamse overheid deze data aankoopt en samen met Vlaamse actoren deze verder implementeert. Ook binnen bestaande lopende acties zoals Smart Cities en Artificiële Intelligentie kan ruimtevaart een belangrijke bijdrage leveren.

Dit alles zou binnen het IBN verder kunnen uitgewerkt worden waaraan de verschillende Vlaamse overheidsdiensten en agentschappen dan ook een belangrijkere bijdrage zouden kunnen leveren.

4. Initiatieven om de Vlaamse return binnen de Federale programma's op te drijven.

Het politieke compromis van 1988 hield in dat de Federale overheid bevoegd bleef voor de internationale samenwerking rond ruimtevaart, en dan in het bijzonder de deelname aan ESA. De Vlaamse return daarin ging met ups en downs maar kent een bestendige achterstand. Deze liep gedurende de voorbije vijf jaar scherp op en Vlaanderen zit nu terug op een niveau van 42% terwijl een normale return 56% zou zijn. Dit betekent een jaarlijks verlies van 30 miljoen Euro aan kritische investeringsmiddelen.

De Vlaamse politieke partijen dienen hier op federaal niveau een duidelijk standpunt in te nemen en ook vanuit de Vlaamse regering kan hier binnen het Overlegcomité aangedrongen worden op een koerswijziging. Alle zogeheten historische argumenten die inhouden dat Vlaanderen onmogelijk een hogere return zou kunnen verwerken en dat er geen initiatieven in Vlaanderen worden voorgesteld dienen daarbij zonder meer naar de prullenmand verwezen te worden.

Federale Overheid

1. Een aanpassing van de ruimtevaartenveloppe

VRI vraagt dat België zijn inspanning in het kader van de internationale ruimtevaartprogramma's in stand houdt.

Omdat deze middelen gedurende tien jaar ongewijzigd zijn gebleven en omdat intussen de eigen ruimtevaartsector een stevige groei heeft gekend en er nieuwe uitdagingen op de internationale markt opduiken wordt een stijging van 50 miljoen Euro op jaarbasis voorgesteld.

Deze stijging dient te worden ingezet op de meer innovatieve programma's binnen het Europees ruimtevaartagentschap ESA die gericht zijn op de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten voor de ruimtevaartmarkt.

2. Wegwerken achterstand Vlaamse return en geen "tabula rasa"

De correcte verdeling van deze belangrijke federale investering (de belangrijkste investering van de Federale overheid in het innovatiebeleid) blijft een pijnpunt. Meer zelfs, gedurende de voorbije legislatuur is het aandeel van de Vlaamse bedrijven en onderzoekers in deze return met 10 % gedaald om nu nog ongeveer 40 % te bedragen. Dit betekent dat jaarlijks 30 miljoen investeringsmiddelen aan Vlaanderen voorbij gaan. Een correcte inschrijving in de ESA programma's, waarbij meer aandacht gaat naar de sterktes van de Vlaamse sector, moet dit eindelijk rechttrekken.

Hier kan niet, zoals in het verleden al te vaak gebeurde, gewoon met een schone lei vertrokken worden maar er dient rekening gehouden te worden met de impact van de eerder genomen beslissingen die voor Vlaanderen zeer nadelig waren en die dienen gecompenseerd te worden.

Eind 2019 is er een opnieuw een ESA Ministeriële Conferentie waarop belangrijke beslissingen dienen genomen te worden: hier zullen opnieuw de Belgische bijdrages voor de komende legislatuur worden vastgelegd. Daarbij moeten de prioriteiten van de Vlaamse bedrijven en onderzoekers ondubbelzinnig de voorrang krijgen.

3. Een aanpassing van de bevoegdheidsverdeling

VRI heeft inzake de bevoegdheidsverdeling over het ruimtevaartbeleid nooit een standpunt ingenomen. Wel heeft VRI moeten vaststellen dat het voor de Vlaamse bedrijven en onderzoekers steeds moeilijk blijft om op een correcte manier aan bod te komen. De keuzes die de federale overheid binnen ESA maakt blijven te weinig rekening houden met de strategie die alle Vlaamse actoren hebben uitgetekend. De beloftes die daarvoor steeds opnieuw worden gemaakt blijven ook grotendeels dode letter.

VRI vraagt daarom dat, indien op het einde van de komende legislatuur dat nog steeds het geval zou zijn, wordt onderzocht of de bevoegdheid voor ruimtevaart niet best volledig naar de Gewesten en de Gemeenschappen zou worden overgeheveld waardoor deze Vlaamse strategie wel gestalte kan krijgen.

4. Meer aandacht voor het EU Ruimtevaartbeleid

In het komende Multi Annual Financial Framework van de EU is ruimtevaart niet alleen voor het eerst een apart item maar daar wordt ook een budget van 14 miljard € voor vrijgemaakt.

Binnen het Belgisch beleid moet daar mee aandacht naar toe gaan. De traditioneel belangrijke rol die België aan ESA toekent hoeft niet in vraag te worden gesteld maar een sterkere rol van de Belgische vertegenwoordigers binnen de EU-organen, zowel op niveau van de Raad, de Commissie als het Parlement, dringt zich op.

VRI vraagt daarbij wel aandacht voor de noodzakelijke coördinatie tussen de programma's van de EU en van ESA.

5. Een écht onafhankelijk Ruimtevaartagentschap

Een onafhankelijk interfederaal ruimtevaartagentschap was ingeschreven in het vorige regeerakkoord maar werd niet uitgevoerd. Voor VRI kan een echt onafhankelijk ruimtevaartagentschap zeker een toegevoegde waarde betekenen voor het ruimtevaartbeleid. Dan dient wel aan een aantal voorwaarden te worden voldaan met name:

- Een meerjarenbegroting die het mogelijk maakt dat een lange termijnplanning wordt ingevoerd.
- Duidelijke doelstellingen die moeten worden gehaald en die worden gesanctioneerd, waaronder een correcte verdeling van de return over de gewesten. Hier kan niet worden volstaan met een post factum controle omdat op dat ogenblik vanzelfsprekend de middelen reeds zijn besteed.

- Inbreng van de Gewesten en Gemeenschappen bij het vastleggen van de strategische beslissingen voor het Belgisch ruimtevaartbeleid
- Een continuïteit in de medewerkers van het agentschap waarbij een onafhankelijk personeelsbeleid mogelijk wordt gemaakt. De opdracht van het Agentschap wordt ook het uitbouwen van een inter-federale strategie en daarvoor zal een inspirerende leiding nodig zijn.
- Het Agentschap dient een transparant bestuur voorop te stellen en éénduidige en correcte criteria te hanteren bij de keuze van de programma's die binnen ESA worden ondersteund. Vanzelfsprekend zijn deze ook dringend nodig indien het Agentschap er niet zou komen.

Binnen VRI zijn de Vlaamse bedrijven en onderzoeksinstituten erin geslaagd om de voorbije jaren de ruimtevaart te laten uitgroeien van een haast marginale activiteit tot een groeiende industriële sector. De sector is nog klein, maar is er de laatste jaren ook in geslaagd om een eerdere 100% ESA afhankelijkheid om te zetten in een omzet waarin de directe ESA inkomsten nog slechts een derde zijn.

De nieuwe uitdagingen waarvoor de sector staat maar ook de kansen die erdoor geboden worden lijken ons goede argumenten om, van bij de aanvang van de nieuwe legislatuur, binnen de federale overheid en binnen Vlaanderen een duidelijke overheidsstrategie uit te bouwen.

Het engagement van de sector is dat, net zoals in het verleden, elke investering van de overheid in de ruimtevaartsector zal leiden tot een veelvoud aan directe en indirecte industriële return maar ook tot een efficiënt antwoord op vele maatschappelijke noden.